

ŽIVLJENJE IN SVET

TEDENSKA REVIIJA — PRILOGA PONEDELJSKEGA JUTRA

ŠT. 20.

V LJUBLJANI, 13. NOVEMBRA 1937.

KNJIGA 22.

FR. RASMUS

NOVA KNJIGA (lesorez)

S Z E N T - G Y Ö R G Y I

LETOSNJI NOBELOV NAGRAJENEC ZA MEDICINO IN FIZIOLOGIJO

DR. ALBIN SELISKAR

Pred dvema letoma, zgodaj v avgustu, je bila v Varšavi zbrana pri zajtrku družba fiziologov iz Srednje Evrope, ki je bila namenjena na 15. fiziološki kongres. K moji mizici je pristopil gospod srednjih let — znanec od prejšnjega dne — nenavadno izrazitega obraza, sportno izoblikovane postave, položil je na mizo škrnicelj pravkar kupljenih paradižnikov z besedami: »Vzemite, dobri so, še vitamine vsebujejo. Veste, nekdam tudi jaz nisem verjel v vitamine, sedaj je drugače.« Zasmeljal se je in prisedel. Slučaj je nanesel, da sem v naslednjih dveh tednih bival skupaj z njim v isti sobi, še z nekim Avstrijcem kot tretjim, in se vozil samodrug v istem kupeju ter ga tako bliže spoznal tudi po mišljenju. Bil je profesor Albert Szent-Györgyi iz Szegeda na Ogrskem, biokemik.

Letos pred dobrim tednom so časniki prinesli novico, da mu je akademija znanosti v Stockholmu podelila Nobelovo nagrado za medicino in fiziologijo, s pristavkom, da je prejel visoko odlikovanje kot najditelj vitamina C in vitamina P. Še nekaj o romantiki in vijugastih potih odkritja vitamina C, malo o szegedinski papriki, mogoče še kaj o skorbutu — in zadeva se je zdela za široko publiko zadosti objasnjena.

Z Nobelovimi lavreati je v zadnjih letih velik križ — namreč kolikor gre za pojasnilo najširšemu krogu časniških bralcev, zakaj so prav za prav nagrado prejeli. Še najlažje se opišejo njihove zasluge za poglobitev osnovnih spoznanj ali pa za odkritje novih svetov, dognanj ali pa vsaj poti do njih na ta način, da se pokaže zveza novih pridobitev s splošno priznanimi in za človeštvo koristnimi novejšimi uspehi posameznih strok. Toda žal se more s tako, najširšemu občinstvu razumljivo oznako prilepiti k imenu odklovanca etiketa, ki za njegova prava prizadevanja niti ni značilna ali celo zgolj slučajna. Taka je tudi zadeva Szent-Györgyi.

Vitamini so širši publiko dobro znani, celo do prenasičenosti. Že navadni bralec pozna njihovo dokaj zamotano abecedo. Ta in ta je odkril vitamin za to

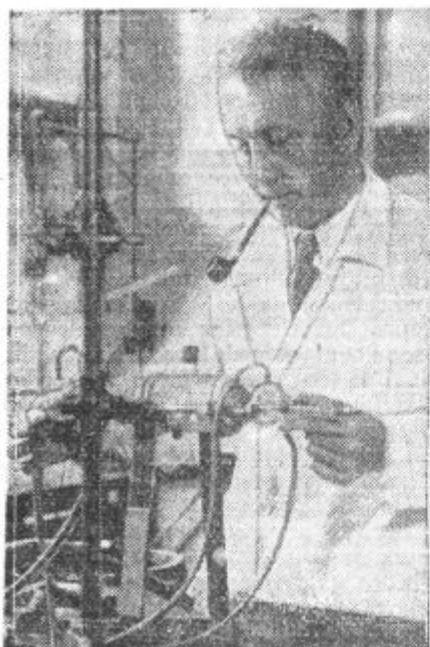
ali pa zoper tisto — kakšni blesteči filmski prividi vstajajo! In če je bralec kdaj prelistal vsaj eno od mnogih popularnih knjig, že vidi krdela belih podgan, morskih prašičkov in golobov v čistih kletkah, v kar nepreglednih vrstah. Živali dobivajo točno znano hrano, na prav določen način pripravljeno in skrbno odmerjeno. Nekatero samo to hrano: pa hirajo, ne rasto, se ne plode, druge dobe še malenkostne pridelke svežih hranil: rastejo normalno, so zdrave, se plode. Iz ogromnega števila poskusov, iz žrtvovanja množic živali, iz dolgotrajnih naporov velikega števila raziskovalcev je zrasel nauk o vitaminih.

Res je Szent-Györgyijevo delo v najožji zvezi z vitamini, res je on pravi najditelj vitamina C, toda krivico bi mu delali, ko bi ga označili kot iskalca in raziskovalca vitamina. Našel je dva vitamina tako mimogrede, kot stranska produkta svojih poskusov.

V resnici je bil Szent-Györgyi odlikovan za svoje delo na področju dihanja celic, pojavov oksidacije in redukcije v celicah. To je nekaj, kar širši publiko ne more imponirati, četudi je to — osnovni način problema življenja. Problem, ki je na videz tako preprost. Sladkor na mizi ostane dolgo časa neizpremenjen; zavžit, v organizmu, v celici pa se v kratkem času spremeni v ogljikov dvokis in vodo ter daje pri tem neko množino uporabne energije. Izgori, pravimo, tako kot izgori premog v peči. Prav tako — in vendar kako čisto drugače!

Szent-Györgyijevo delo sloni na temeljnih ugotovitvah dveh nemških raziskovalcev tega problema, ki sta še ne dolgo tega prejela Nobelovo nagrado za fiziologijo (Warburg in Wieland). Pokazal je možnost združitve njihovih nasprotujočih si teorij. Naj prav na kratko podam osnovo novih naziranj.

Kisik ne napade naravnost molekulov hranila, n. pr. sladkorja, temveč le vodikove atome, ki se odcepijo od molekula. Pri tej oksidaciji, združitvi kisika z vodikom, se sprosti energija, ki je potrebna za življenje. Torej je le eno pravo živilo: vodik. Proces reak-

SZENT-GYÖRGYI
v svojem laboratoriju

cije med vodikom in kisikom je prav zamotan, odigrava se v več dejanjih. Kisik reagira najprej z dihalnim fermentom (Warburgov ferment), tako aktivirani kisik oksidira barvilo celic citohrom in spremeni dvovalentno železo v trivalentno. Nato oksidira citohrom neko kislino s 4 ogljikovimi atomi, verjetno jantarjevo kislino v fumarso kislino. Fumarso kislina oksida jabolčno kislino v oksalnoocetno kislino. Končno je oksalnoocetna kislina tista snov, ki veže vodikove atome, ki so se odcepili od molekulov hranila. Zanimiv je proces oksidacije v mišični celici topokrvnih živali, ker razkrije tesno povezanost oksidacije z drugim še možnim načinom pridobivanja energije iz hranil, namreč s fermentacijo. V mišici se trioza, sladkor s tremi ogljikovimi atomi, oksidira s pomočjo oksalnoocetne kisline, ki jo moremo kemično označiti tudi kot karboksilpirogrozdno kislino. Fermentacija pa je v bistvu oksidacija trioze s pirogrozdno kislino. Dihanje in kipeenje sta torej identična procesa, z razliko, da se pri kipeenju veže vodik na pirogrozdno kislino, pri dihanju pa na karboksilpirogrozdno kislino.

Toda to ni edini sistem za vezavo vodika. V nekaterih rastlinah vrši to

funkcijo fenol, v drugih zopet askorbinska kislina, t. j. vitamin C. Vlogo nekakega posredovalca pri tem procesu igra neki flavon z značajem vitamina.

Studije o celičnem dihanju so Szent-Györgyija slednjič zopet privedle k neki snovi, ki jo je že pred 10 leti našel najprej v zelenih rastlinah, potem pa v živalih, in sicer v skorji nadledvične žleze. Ugodno naključje je prav takrat Szent-Györgyija pripeljalo v Ameriko, kjer je mogel izrabiti ogromni material ameriških klavnic. Iz sto in sto kilogramov nadledvičnih žlez je po enoletnem napornem delu pridelal 20 gramov belih kristalov. Njihova kemična svojstva so bila začudo podobna lastnostim ekstraktov, ki so jih tedaj nemški kemiki pridobivali iz citron in jih preskušali na morskih prašičkih z umetnim skorbutom. Predvsem do barvil je bilo ponašanje isto; snov je imela silno redukcijsko zmožnost (celo kot fotografski razvijalec se da uporabiti). Leto 1932 je prineslo odločitev: najmanjša množina kristalov, 1 mg, zadostuje za preprečenje skorbuta pri morskem prašičku, — kristali in snov v citronskem soku, ki preprečuje skorbut, so isto, — vitamin C ali antiskorbutični vitamin je bil najden! Sprva je Szent-Györgyij imenoval to snov heksuronsko kislino, pozneje po identifikaciji z vitaminom C pa askorbinsko kislino. Kmalu je bila ugotovljena formula ($C_6H_8O_6$), ima torej 4 H manj kot molekul grozdnega sladkorja) in najdena tudi metoda za sintezo te snovi (1934). Medtem so jo našli v raznih rastlinah, v paradižnikih, v čebuli, v šipkovih jagodah, v borovih iglah in slednjič — kakor da si je usoda nalašč izbrala Madžara za to najdbo — v velikanskih množinah v papriki, ki se ravno okoli Szegeda prideluje v ogromnih količinah. Szeged sam je središče za predelovanje in eksport paprike. Odkritje vitamina C v papriki ni brez romantike: večne paprike naveličani profesor odnese zeleno papriko zvečer v laboratorij — v tolikih rastlinah je vitamin C, zakaj ne še v papriki? Že prvi poskusi obetajo nepričakovan uspeh, naenkrat je paprike premalo, sredi noči morajo trgovci poslati cele zaloge paprike v institut, kjer pomaga Szent-Györgyiju žena, zvesta pomočnica pri delu, do jutra izolirati nepričakovano velike množine čistega vitamina C! V nekaj tednih predela Szent-Györgyij 2000 kg paprike, dobi iz nje pol kg čiste askorbinske kisline,

ki jo radevolje prepušča znanstvenikom.

Drugi vitamin, ki ga je Szent-Györgyi odkril lani, je gori omenjena snov iz skupine flavonov. Že kmalu po odkritju čistega vitamina C so pokazali poskusi, da čista askorbinska kislina ne ustavi vseh bolezenskih pojavov, ki se opažajo na živalih z umetnim skorbutom. Citronin ali paprični sok je uspešnejši. Poleg vitamina C vsebujejo rastlinski sokovi še vitamin C₂ (ali J, odkril ga je Euler), ki varuje pred bakterijskimi infekcijami, in pa — po Szent-Györgyiju odkriti — glikozid flavona, citrin, ki posebno deluje na kapilare in ustavlja krvavitve skozi stene žil, regulira torej prehajanje snovi skozi kapilare. Zato ime: »permeabilitetni vitamin P.« — Presenetljive praktične uspehe je dosegel z vbrizganjem vitamina C v Addisonovi bolezni, ko je s tem paustavil pigmentacijo, in v najnovejšem času z docela novo metodo zdravljenja sladkorne bolezni na osnovi novih izsledkov o dihanju celic. Metoda se trenutno preskuša na dunajskih in drugih klinikah.

Še nekaj o človeku Szent-Györgyiju. Rojen 1. 1893 v Budimpešti, je bil po prevratu asistent starešine madžarskih fiziologov, profesorja Mansfelda, nato je delal v Pragi, na Holandskem, v Cambridgeu, v Ameriki in zopet v raz-

nih velikih mestih Evrope. Od 1. 1930. je profesor za medicinsko kemijo v Szegedu. Je tip modernega znanstvenika, sportnik, prvak v tenisu, plesalec — in vendar fanatično neumoren laboratorijski delavec, smotrni in vzdržan na poti do postavljenega cilja, iznajdljiv, z vrojenim srečnim instinktom pravega najditelja. Goreč patriotizem v njem, ki je tako značilen za Madžara, ne izključuje, da je v resnici zaveden Evropec. Je vnet zagovornik kulturnega sodelovanja med Madžarsko in Jugoslavijo: »Saj smo si kljub vsemu kot ljudje tako podobni, vsi jemo radi čebulo, papriko in paradižnike —«. Ljubljano ima iz vojnih časov v prijetnem spominu. Pred dvema letoma je bil povabljen, da predava v Beogradu. Ko je prišel že na našo mejo, se je pokazalo, da je potni list pozabil doma. Pridržali so ga na meji, dokler ni prišlo iz Beograda dovoljenje za nadaljevanje potovanja. Dve uri predavanja je zamudil, toda občinstvo je polnoštevilno vztrajalo v dvorani — in seveda še ves čas predavanja. Z navdušenjem je govoril o tej disciplinirani publiki.

Sedaj — bo sedel na lavorike? Ravedovnim novinarjem se je na kratko odrezal: sedaj šele zares — delati!

PORTUGALSKA GALA V PARIZU

Vrhovni portugalski poverjenik na razstavi, Antonio Ferro, ki je tudi eden najduhovitejših novinarjev in pisateljev svoje domovine, je v 2. polovici oktobra priridel v gledališču Champs-Élysées sijajno soarejo s portugalskim pesniškim in glasbenim sporedom. Uvodoma so predstavili več odlomkov opere Ta-Mar domačega skladatelja Ruy Coelha, ki je sam dirigiral. Dve umetnici sta tolmačili Kresni večer. Po nagovoru, ki ga je sprožil franc. pesnik F. Grehg, sta g. Ferro in njegova žena, darovita pesnikinja, v dvogovoru igrala »Portugalsko rapsodijo«, t. j. niz luzitanskih narodnih popevk in plesov: fado chula, corridinho, guitarradas, fandango, cantigas, ples bikarjev (čuvaži bikov, campinos) itd. Po predstavi je odbor Mednarodnega društva za vino organiziral v gledališkem foajeju sprejem na čast vinu portu, na katerem so povabljenici pokušali znamenito portugalsko kapljico in poslušali kitariste, ki so brenkali napeve z obal reke Teja.

Naj dodam, da je Ferro z Balkana došel en Žid, ki se je v Lizboni preimenoval. Svoj čas je bil v avdienci pri blagopokojnem kralju Aleksandru. D.

M. Scherer-Wagner: V VETRU (lesqrez)

GROENLAND KOT KOLONIJA

Zivljenje na Groenlandu, največjem otoku sveta, ki obsega nad dva milijona kv. m., katelega je mednarodno razsodišče v Haagu, prisodilo Danski, je le malokomu poznano. Ob začetku danske kolonizacije pred nekaj stoletji je bila Danska brez vsakih izkustev nasproti groenlandskemu ljudstvu, ki se je bavilo skoraj izključno samo z lovom na tjujnje. V teku časa so Danci skušali to eskimsko ljudstvo rešiti pred nevarnostmi civilizacije, ki je bila v podobnih razmerah že tolikokrat usodna za primitivna ljudstva.

rimi sta danes najvažnejša odpošiljatev rib in pridobivanje kriolita. S tem monopolskim sistemom varuje država domače prebivalstvo. Ko se bo kulturni niveau Graenlandcev tako dvignil, da jim ne bo mogel škodovati stik z ostalim svetom, bodo mogli trgovati sami brez nevarnosti, da jih kdo ogoljufa, zaslužnji ali celo uniči, kar je bila usoda tolikih naravnih ljudstev.

Uresničenju tega kulturnega cilja služijo razne socialne ustanove. Eskimski otroci se ne potepajo več umazani s psi za vprego, ampak sede pridno na šolskih klopeh ter pazno poslušajo svo-

Samotna ribiška naselbina na južnovzhodni obali Groenlanda

Danska uprava groenlandske kolonije, katere prebivalstvo sestoji iz Eskimov in priseljene danske manjšine, je zanimiva in značilna v dvojnem oziru: Po svojem humanem značaju in po posebnem gospodarskem redu, ki je v veljavi že od 1747. Po vzoru pradavnih običajev med Eskimi, ki si dele med seboj lovski plen, vlada na Groenlandu »vezano gospodarstvo«. Danska država ima monopol celotnega trgovinskega prometa na otoku in še posebno z vnanjim svetom. Zasebno trgovsko delovanje je načelno prepovedano. Državni pooblaščenca in javni podjetniki oskrbujejo trgovske posle, med kate-

je učitelje. Groenlandci, ki so najbrže zaradi severnega podnebja mirni ljudje ne ovirajo civilizatoričnih prizadevanj. Obiskujejo zavetišča, izobraževalne tečaje za odrasle ter se ne upirajo državnim zdravstvenim službi, ki skrbi za ustanavljanje otroških domov, bolnic, za cepljenje in za babiške tečaje. Nadarjenim Groenlandcem, ki ne kažejo nagona za nomadsko življenje, so na razpolago mesta v državnih eksportnih zavodih ali ribarnicah. Tako se seznanijo z evropskim meščanskim življenjem. Mnogi sede poleg Skandinavcev kot enakopravni člani v občinskem svetu svojih komun. V starosti

ima vsak siromašen Groenlandec po danskem vzoru pravico do državnega skrbstva. Število prebivalstva naglo narašča ter se ne more primerjati s številom v stari utrujeni Evropi. Število Groenlandcev se je od konca minulega

kot dežela, ki je deloma še v ledni dobi, torišče za glaciološko proučavanje, kakršnega ni v nobeni drugi obljudeni deželi na svetu. Na Groenlandu je bilo že mnogo znanstvenih odprav, ki so delovale s strašnimi napori. Nepozabno

MLADA ESKIMA

stoletja podvojilo in znaša zdaj približno 16.000.

Danci raziskujejo deželo in jo skušajo istočasno kolonizirati. Groenland je danes tako rekoč naravno središče za strokovno raziskavanje tečaja ter je

ostane ime graškega profesorja dr. A. Wegenerja, ki je na svoji zadnji ekspediciji zaostal kot vodja v veliki ledni puščavi. (Gl. »Kako so našli prof. Wegenerja«, Žis. knj. XV, str. 523.)

R. Poor Lima — p.

DRUŽBA V SREDNJEM VEKU

Funk-Brentano, knjižničar, ki se je bavil nekoliko tudi z jugoslovansko zgodovino, je objavil pri Flammarionu v Parizu spis: »La Société au moyen âge«, kjer prikazuje življenje po dvorih in gradovih, na polju pri nesvojnkih in kmetih, v mestu pri trgovcih in roščanih, v cerkvah in šolah pri vseh pripadnikih duhovnega in duhovskega stanu, po cestah tržiščnih in nočiščih potujočega ljudstva vsake hire: ta-

ko se mu je slika strnila v pregledno stavbo. Kar mimogredé — brez posebne polemike — zavrača predsodkarske dolžitve, ki so gledé tega še v obtoku. Navzlic vsem nedostatkom je srednji vek zgradil ponosno družbo nove dobe ter je bil mnogo jasnejši, svobodnejši in srečnejši, nego nam dopovedujejo šolske knjige in priročniki.

u. k.

BAJSKE TOPLICE

Ob dvatisočetnici cesarja Avgusta bo arheolog Italo Sgobbo spravil na dan kopališče v pri Napoliju, prvi in najslavnejših topliški zavod v starini. Dozdanja vrtnja po znamenitem kraju so pokazala na vrsto poslopj, postavljenih ali popravljenih v zadnjem stoletju republike tja v 3. stoletje rimskega imperija.

Neki napis razodeva, da v upravnem oziru Baje niso bile samostojne, temveč odvisne od Cumske občine. Gorska voda, ki

je dala ime Flegrejskim poljanam, opevanim v Vergilu, je dolgo prosta tekla po bregu ognjeniškega hriba v nižavo. Potem jo je ujela prva naprava, tako da je združen stržen trajno pojil veliko kotlino, vidno še danes v »Neronovih kopelih«. Starejši Plin (tako moram reči nam, Plinij, da ustrezem zahtevi Nestrokovnjaka v S.) in Virtuv sta skušala razjasniti postanek in prednoeti termalnih vrelecev.

Toda že tedaj je bila moda muhasta. Vsi pesniki so dotlej poveličevali bajno naslado

TRIJE MUŠKETIRJI

ALEXANDER DUMAS ST. • ILLUSTRAL NÖRRETRANDERS • FONATIS NI DOVOLJEN

NA POMOČ!

Athos je vtaknil svojo pištolo za pas, Porthos in Aramis, ki sta vdrla tudi v sobo, sta vtaknila svoje meče v nožnice.

»Oh!« je vzkliknila gospa Bonacieuxova, »rekla je, da ne prideš. Kijub temu sem upala. In kako sem vesela, da nisem pobegnila z njo!«

D'Artagnan se je zdajci dvignil in vprašal:

»Čna? Katera ona?«

»Moja spremljevalka, ki me je iz prijateljstva hotela rešiti pred mojimi za-

sledovalci. Mislija je, da ste vi kardinalovi ljudje in zato je zbežala.«

»Vaša spremljevalka?« je rekel d'Artagnan. Njegov obraz je obledel. »Kako ji je ime? Povejte mi vendar njeno ime!«

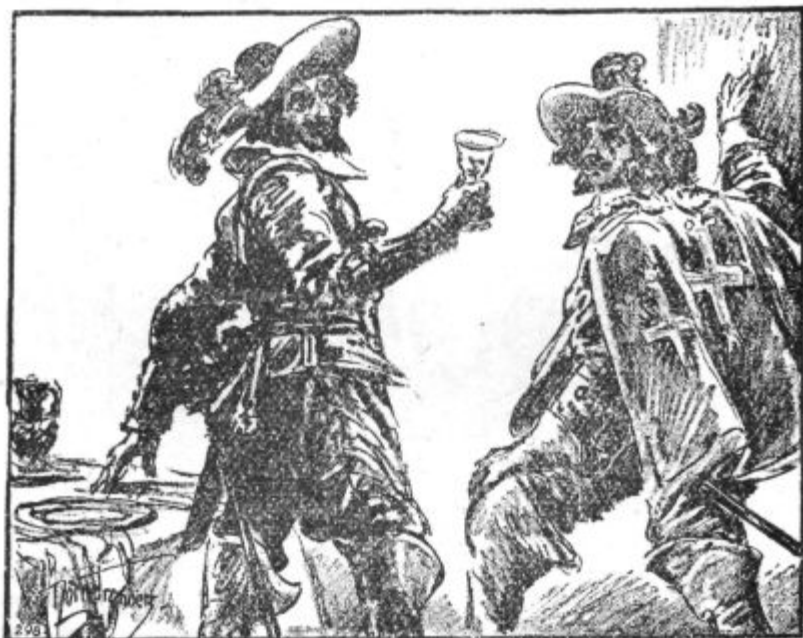
»Počakaj trenutek. Bože moj, meni je tako čudno. Moj razum se temni. Ne vidim več...«

»Na pomoč, prijatelji! Pomagajte! Njene roke so mrzle kakor led!« je kričal d'Artagnan. »Moj Bog, onesvešča se!«

Baj in njih čudežne ozdravitve. Cicero se je veselil, ker je onod srečal ves Rim. Propercju je bilo težko gledati, da se mu draga Cintija tam nudi dlje, nego se mu je prav zdelo. Imenitni lečnik Asklepiad se je naselil v Bajah, da je zdravil svoje kliente s potenjem... A samo dotlej, ko je neki drugi Eskulap, Antonius Musa, cesarjev vrač, izdal v svet novico, da vroče kopeli niso za nič: edino hladna voda je panaceja, vselek, t. j. pomaga pri vsaki bolezni. Ker je bil sijajno izcelil Avgusta, ni nihče pretresal njegovega razglasa: bolniki in gosposškeki so zapustili Baje in drli k mrzlim studencem v Salarno ali Veliji.

Medtem pa so bogovi bdeli nad usodo Baj. Ko je ledena kopel spravila pod rušo mladega Marcela (tu Marcellus eris), so se ljudje zasukali nazaj k vrelin izviro. Neron je utrdil sloves toplie, ki so jih po vsem videzu gostje obiskovali vse do arednjega veka. Izkopanine prof. Sgobba bodo osvetlile zanimivo zgodovinsko poglavje.

A. D.

KOZAREC

Medtem ko je Porthos klical na pomoč, je planil Aramis k mizi po kozarec vode. Ko je zagledal strašni izraz Athosovih lic, je obstal kakor ukovan. Mušketir je stal ob mizi in gledal enega izmed kozarcev. Iz njegovih oči je odsevala groza.

»Ne!« je zaklical. »nemogoče! Bog ne more dovoliti takega zločina!«

»Vode vode!« je vpil d'Artagnan.

»Nesrečna ženska!« so zašepetale Athosove ustnice.

Gospa Bonacieuxova je odprla oči.

»Osvešča sel!« je dejal d'Artagnan vzradoščen. »Hvala Bogu!«

»Za božjo voljo,« je vprašal Athos, »kdo je pil iz tega kozarca?«

»Jaz. Ona mi je nalila. Zdaj se spominjam tudi njenega imena,« je govorila s slabotnim glasom. »Grofica Wintrova...«

Vsi štirje mušketirji so obupno onemeli.

VSEAZIJSKI NIPON

V obzorniku Revue des deux Mondes je lani Albert de Pourville očrtal pretresljivo sliko o razvitku Niponske po trenutku, ko se je ta veliki narod zavedel svoje moči. Čim je mikado premagal Kino ter si priključil otok Formozo (1894), ga je presimila neodoljiva etniška potreba po razširitvi: najprej izpopolniti svoje otoško področje, nato utrditi se na rumeni celini. Vojna z Rusije mu omogoči načeti ta dvojni naklep: polasti se južnega kosa otoka Sahalina na eni strani, na drugi pa si prikljopi Korejo in Liaotung (Dalini in Port Ar-

tur). Takisto se ustali l. 1918 v Kiaočevu na celini ter pomnoži svojo zbirko ostrovov na škodo bivšim nemškim kolonijam. Na tej plati trči ob Zedinjene države, katerih kolonije so pomešene z njegovimi. Havaji, Midway, Waka, Guam, Filipini pomenijo trdna oporišča zoper Tokio. Ali Nipon premore tudi naprej potisnjene postojanke, posebno v Mikroneziji, od koder drži v šahu ameriško celino. Nepristano jih utrjuje in se zanaša na čas. Na čas... in na gospodarsko zavojevanje. Njegovi rokodełci so najboljši pionirji njegovih načrtov: kadar se pokažejo njegovi vojaki, je ozemlje že kar pripravljeno in le dode-

ZADNJI POGLED

Obraz gospe Bonacieuxove je postal moder. Strašno je trpela. Njene oči niso videle več. Krčeviti tresljaji so ji stresali život. Bila je vsa potna.

»Za božjo voljo, pomagajte vendar!« je vpil d'Artagnan.

»Zaman je vse,« je odgovoril Athos. »Zoper njen strup ni nobene pomoči!«

»Ah, pomoč, pomoč!« je jecjala gospa Bonacieuxova. S poslednjimi, močmi je prijela z obema rokama glavo mladega moža, jo za trenutek motrila in pritisnila z zatajenim vzklikom svo-

je ustnice na njegove. Nato je globoko vzdihnila in d'Artagnan je držal v svojih rokah — truplo.

lati je treba, kar je bilo započeto z mojstrsko roko. Hočete li zgled za termitsko, mravljinčje delo niponske industrije, vzemite Filipine; otok Mindanao je docela v rokah niponske trgovine. Pristan Davao je povsem niponski in ves otok je gospodarsko pač bolj niponski ko Formoza.

Na celini se mora Niponska zahvaliti za svoj neutajljivi napredek boljšeštvu. To je zadalo evropskim velesilam strah za kolonije, s tem pa razbremenilo Niponce, saj poslej niso več tako ljubosumno nadzirale čedalje močnejšega niponskega razvoja. Rajši naj vzame razrvano Kino, kakor da bi se izpostavljali obsežni prekuciji v In-

diji, Indokini ter Insulindi. Ta občutek zakonite obrambe je obsodbo Društva narodov skrčil v platonski protest. Mandžurija, severna Kitajska sta že požrti. Kaj pride jutri na vrsto? Mongolija. »Ali naj iz teh premis sklepamo na vojno?« vprašuje g. Pouvourville. Morda. Na takojšnjo vojno? Tega ne. Kina je prepočasna, Rusija še ni dovolj nared, Nipon je preveč okreten in bistroviden. Ta poslednji, ki je voditelj dogodkov, ker je na mestu, ne išče bližnjega spopada na krajevnom torišču, temveč rovari na vseh koncih in krajih, da izvede obkolitev in naposled obvlada Azijo. Povsod mora biti, da povsod deluje, ob isti

TUJEC

Porthos je plakal, Aramis se je oklenil Athosa ter se prekrizal.

V tem trenutku se je prikazal med vrati neki moški. Njegov obraz je bil prav tako blede kakor obrazi naših prijateljev.

Ko se je ozrl, je zagledal mrtvo gospo Bonacieuxovo in obupanega d'Artagnana.

»Gotovo se ne motim,« je začel govoriti, »kakor vidim, je oni gospod tam gospod d'Artagnan, in vi gospodje, ste

njegovi prijatelji Athos, Porthos in Aramis.«

Trije mušketirji so začudeno gledali tujca. Zdelo se jim je, kakor da so ga nekoč že videli.

»Gospodje,« je nadaljeval tujec, »vidim, da ste kakor jaz sledili ženski, ki je brezdvomno bila tu, kajti tu vidim truplo. Jaz sem lord Winter, svak te nesrečnice.«

Mušketirji se niso mogli dovolj načuditi. Athos mu je podal desnico in rekel:

»Dobrodošli, Mylord, vi ste naši!«

uri ter z isto silo. To je najbolj vznemirljivo za bodočnost, a Evropa se tega komaj zaveda in s tem sploh ne računa. Ta je pač preveč zamotana v omamljive in bizantinske ideologije o levičarstvu in desničarstvu. Pouvourvillov članek kaže, kako smo s svojim prenapetim političnim misticizmom daleč od resničnosti. Jutri nas zadene žolta nevarnost v svoji gospodarski obliki, pojutrišnjem pa v svoji bojni obliki. To bomo debelo gledali. (Člančič je bil sestavljen ob koncu febr. 1936. Zanimivo je primerjati, koliko je P. zadel.)

IZ LITERARNEGA SVETA

FRANCE ŠTAJER

Dr. Ivan Lah

V.

To je bilo vse, kar se je vedelo o futurizmu v Ljubljani. Hiperkulturni zapadni narodi nimajo drugega dela: presiti so in ne vedo, kaj bi počeli. Futurizem, dadaizem, kubizem in razni drugi — izmi so samo reakcija na dobo, ki je postala dolgočasna v svoji umetnosti. In kaj je hujšega kakor dolgčas v umetnosti? Človek, ki je prenasičen vsega dobrega, si zaželi specialitet. Ob pivu in vinu se opaja samo še filister: pravi umetnik življenja si želi opojnosti, ki jo nudi šampanjec, absint, opij... Lepote je danes na svetu toliko, da smo je presiti, gre za to, da odkrijemo nove svetove, ali pa obrnemo stare narobe, samo da ne bomo enaki s filistri. Če je treba, zanikamo vso preteklost, samo da ne zadremljemo ob sveti zadovoljnosti.

J. Bugge: NOVEMBER (lesorez)

Evropa potrebuje popolnega prevrata, da ne umrje od starosti.

To je veljalo za zadrage, bogate, prena sične narode. Kaj pa mi, ki smo majhni? Mi smo mladi, zato gremo na boj. Ali ste videli ta pohod zaostalih balkanskih narodov. To je umetnost, to je godbal Vsa Evropa je ostrmela! Tedaj se je oglasila stara Avstrija: jaz ne dovolim... Starost ne ljubi mladosti... In ves jug je bil takrat tako čudovito mlad, monarhija pa je bila naenkrat tako zelo stara. In ker se je napihovala in oznanjala nad mladostjo drugih, je postala tako zelo smešna. In v tej svoji smešnosti se je zdela tako nezmožna, nerodna, nemogoča. Kar je rekla, kar je storila, vse je izgledalo neumno, starinsko, otročje. Nazadnje se je spustila v boj z otroki, ki so ji nagajali. Bil je prizor za bogove. A kogar hočejo bogovi pogubiti, ga napravijo neumnega. In bogovi so sklenili pogubo monarhije.

Leto 1913. je bilo polno zabavnih dogodkov, ki so pričali, da se je stari monarhiji zmešalo. Vse je šlo narobe. Oni, ki so si želeli smrti, so imeli pri tem svoje veselje. Zato je bilo v redakcijah jugoslovanskih listov mnogo zabave. Brez sožalja smo gledali bolesi stare monarhije in se ji posmehovali, ko se je zvijala v svoji onemoglosti. Položaj je bil kritičen. Najboljši lek za vse težave je bil dober dovtip. V mladostni hudomušnosti smo gledali borbo preživle države z novo nastajajočimi svetovi, ki so nosili v sebi njen pogin. Naše sovražstvo se je izpremenilo v zasmeh, kajti vedeli smo, da je to kazen za krivice stoletij. Po mučni atmosferi prejšnjih let je to pomenilo olajšanje. Obzorje se je začelo jasniiti. Odpiral se je izhod. Nastalo je samo še vprašanje kdaj pride odločilna ura? Stevilo verujočih je raslo od dne do dne. Obrazi so se smehljali. Ne vsi. Videli smo tudi resne zaskrbljene obraze. To so bili obrazi neverujočih. Tisti, ki so se bali... Tudi njim smo se smejali. Ali so se bali razpada? Ali so se bali nove rasti. Vzrastli so s starino in niso mogli verjeti v novino. Zato so trpeli maloverni. Mladina pa se jim je smejala, ker so bili živa podoba svoje dobe. Vsa resnost je postala smešna. Čemu taki strogi obrazi, ko se godi pred našimi očmi taka velika tragi-komedija? Zato je bil v teh časih človek bolj razpoložen za kaj duhovito ostrega, satiričnega, sarkastično, smešnega, ko za resno vznešene sentimentalne stvari. Vse je čakalo na nekaj velikega, zato ni bilo zanimanja za knjige in gledališče in druge kulturne pojave, ki so bili še vedno odmev naše preteklosti. Saj pride nekaj novega velikega.

V tej veselo razpoloženi, mladinsko pri-akujoči in starinsko verujoči Ljubljani je oreživiljal Štajer to usodno leto, ko se je vrnil iz sveta in čutil ozko obzorje domačega mesta. Gotovo so tudi njega zanimali dnevni dogodki, balkanske zmage in

diplomske spletke, resne skrbi starcev in radostni smeh mladine. Pri tem pa je opazil tudi budno oko policije, ki je gledalo na dejanje in nehanje starih in mladih in zasledovalo pota nezanesljivih elementov. In zdelo se mu je, da zasleduje tudi njega, ker je bil prav za prav nezanesljiv. Od česa živi? Kaj dela? Sonce njegovega življenja je bila Jelka. Najbrže jo je spoznal že na Kolovcu, ker se že tam jelka klanja do borov. V ljubezni do Jelke se družita romantični trubadur in moderni bohem. Prvi poje zaljubljene serenade, a drugi se posmehuje samemu sebi. Prvi veruje in ljubezen, drugi dvomi: Poet in skeptik...

V »Dnevu« smo prinašali takrat marsikaj, kar je razburjalo javnost. Ne le »srbi-jade« ampak tudi druge stvari, ki so motile zaduhlo ozračje ožje domovine. Ko se je naša »kulturna javnost« vznemirjala zaradi dogodkov v slovenskem gledališču, se je v »Dnevu« pojavil »Jože Rvačar«.

Spominjam se, kako je prišel Stajer v uredništvo. Potrkal je in na poziv noter, so se šele počasi odprla vrata in plaho in boječe se je pokazala mala Stajerjeva postava z zagonetnim nasmehom na obrazu, s klobukom v roki.

»Če ne boste proč vrgli.«

»Bomo videli. Oglasite se še!«

In je zopet skromno izginil iz redakcije.

Čitali smo »Jožeta Rvačarja« in smo se smejali. Za filistre hadu paper. Poskusimo! Nekaj novega!

Tako se je začelo. Poslej nas je večkrat obiskoval. Vselej s »feljtonom« pod pazduho. In vselej plaho, kakor da se boji, da ni zanič. Pravil je, da piše dramo. Ali res, ali se je norčeval, kdo ve. Da marikaj sežge, ker se boji, da bi kdo čital. Mogoče. Reagiraj le na vse dnevne dogodke v duhoviti persiflazi in sarkastični satiri, najraje v dramatični obliki, z jasno osebno tendenco ali pa prikrito politično poanto. Sicer ga ni bilo na izpregled. Ni zahajal v družbo. Celu na ulicah si ga redko srečal. Živel je samosvoje življenje in se ni zanimal niti za literarne kroge. Čuli smo, da je celo Cankar priznal, da je talent. Ko smo mu to povedali, se je dvoumno nasmeljal.

»Res? ...«

Zdi se, da ni imel prijatelja, kateremu bi bil поблиže razodel svoje namene in načrte. Dasi je vedel, da nekaterim sorodnikom ni ljubo, da nastopa v javnosti, in so smatrali njegove stvari za nezrele poskuse, ki nimajo nikake vrednosti, se je vedno podpisal. Tudi zaradi Jelke so mu prigovarjali, on jo je vpletal pri vsaki priliki kakor mu je to narekovalo srce.

D a i j

LEOPARDI

(1798—1837)

Letos je 14. junija poteklo sto let, odkar je preminul eden največjih lirikov na svetu, grof Giacomo Leopardi (zagrebška »Minerva« ima oba datuma napak). Starši so mu bili strogo katoliški in nedostopni za vsako novotarijo. Pobožnjaška mati je odrekla svojim otrokom žarek srčne ljubezni. V zakotnem rodnem mestu Recanatiju mladi Jakec ni našel primernih vrstnikov, zato se je sam vase zaprl. S pretiranim proučevanjem grških in latinskih klasikov si je pokvaril zdravje. Za pero je zgodaj prijel, pišoč v lat. in ital. jeziku, n. pr. Saggio sugli errori popolari degli antichi (razprava o ljudskem praznovverju pri starih narodih. 1815).

Skoraj pa se je naveličal suhoparnega dela ter se posvetil pesništvu. Hkrati se je izprevrgel v političnem in religioznem pogledu: iz vernega kristjana in konservativca se je izcimil svobodomiseln voltairjanec. Beda in bolezen sta ga pregnjala do konca dni: ni čudo, da je postal največji pesnik svetožalja v Italiji.

V svojih Spevih (Canti) razgalja Leopardi spočetka svojo skrivnostno osebno bolečino. V 2. skupini srečamo gorjé, ki se zaveda samo sebe, svojega izvora in svoje-ga pomena. Kakor Schiller v »Grških bogovih«, objokuje poet pogibel vseh onih iluzij, ki so prej lajšale in slajšale bivanje v solzni dolini. V 3. razdelku pa trdi, da je življenje vselej in povsod določeno za trpljenje. Kamor se ozre, vidi naš temno-

E. Ackermann: SESTRI

gledec edinščino, jad, togo, bridkost in žalost. Edina tolažba v tem peklju je ljubezen, a tudi ta naglo mine in neizmerna muka ovije naš obstanek. Kako je bilo tedaj v pesnikovi notranjosti, razodevajo vrstice »Sebi samemu« (A se stesso):

Poslej boš mirno zmeraj,
trudno srcé. Prešla je zadnja zmeta,
ta večno lepa. Sja je. Vem to stvar:
ugasnila je n a d a,
z njo pa še želja do prevar.

Počivaj v vek. Dovolj
si bilo. Nobeno reč
ni vredna tvojih utripov; vzdihov ne
[zasluži
zemlja. Le bol in dolgčas
življenje nudi. Svet je blato.

Le vdaj se! Obupaj zadnjič!
Rodu našemu je dala usoda
zgolj e n o : smrt. Zato preziraj
sebe, prirodo, grobo
silo, ki skrivno nam škodo vlada,
pa vesolja neskončno nično puščobo.

Od modernih evropskih bardov je naš slovník čital samo Byrona in Goetheja. Osebo pa je poznal grofa Platena, edinega tujca, ki je cenil Leopardijevo veličino. Drugi nemški kritiki ga niso razumeli. P. Heyse ga je bolje prevel nego ostali njegovi rojaki, bolje tudi ko dotlej Francozi ali Angleži. Musset je posvetil ganljive kitice Leopardiju, njegov rojak Rémy Canet pa je to jesen izdal mojstrski prevod »Spévov« z biografskim in književnim uvodom. Upošteval je vse, kar se je doslej priobčilo o nesrečnem avtorju »Bodičevja« in »Nočne popevke blodnega pastirja v Aziji«. Kakor kaže Šlebingerjeva Bibliografija in Sušnikov Pregled svetovne literature, ni pri nas doslej še nič poslovenjen pisec »Zabje mišje vojne«, satire na brezuspešne boje za italijansko svobodo. Zdaj smo se, sicer pozno, spomnili mračnega bistrca, da bo vsaj napol veljala njegova krilatca: Virtù viva sprezzlam, lodiamo estinta, t. j. prosto po naše: živemu tovor, mrtvemu lovor (Nelle nozze della sorella Paolina). A. Debeljak

EUGÈNE FROMENTIN

Francoški slikar, umetnostni kritik in romanopisec je prikupno izražal orientalski in saharski svet. Njegov roman »Dominique«, posvečen George Sandovi, je mojstrovina tankoumnega dušeslovja. Usoda Dominika in Madelaine, bodi ša tako romantična, ima nekaj dokončnega, tudi če jo izločiš iz časa in okolice, v kateri se roman vrši. Za 70letnico je Emile Henriot v zadnji izdaji objavil nič manj duhovito kakor rahločutno razpravo glede izvirnikov, po katerih zgladu se je rodil ta umotvor.

nk

FRANCOŠKI PISATELJI O DESCARTESU

Pariški tednik »Les nouvelles littéraires« je ob tristoletnici znamenite Descartesove »Razprave o metodi« (1637) zastavil nekaterim sodobnim pisateljem dve vprašanji: 1. Ali ste brali celotni »Discours de la méthode? 2. Ali ga še kdaj berete in zakaj?

Odgovori so zelo zanimivi.

Pisateljica Colette pravi: Ne. Nisem ga čitala. Vaše vprašanje pa je zbudilo v meni radovednost in nekakšno samoljubje. Zato ni izključeno, da bom še kdaj vzela v roke to znamenito knjigo.

Duhoviti šaljivec Tristan Bernard je odgovoril: »Razprava o metodi« je moja najljubša knjiga. Bil sem nekoč celo tako domišljav, da sem ji dodal poglavje: dobra metoda novinarstva.

Dramatik Marcel Achard odgovarja: Da, bral sem Descartesa pred davnim časom. Potem sem še kdaj pogledal vanj, vedno z nekakšnim melanholičnim občudovanjem šolarja Acharda, ki je bil takrat trdno prepričan, da ga popolnoma razume.

Pisatelj Luc Durtain, ki je velikega filozofa bral pet ali šestkrat (prvič kot stud. phil.), smatra »Razpravo o metodi« za nekaj tako veličastnega in junaškega kakor Beethovno IX. simfonijo. Je to, pravi, eden dokazov za čast misli, uteha z ozirom na svet, nauk o stiku z absolutnim.

Član Akademije Joseph de Pesquidoux misli, da bo ostal Descartes

živ avtor, dokler bo francoska misel potrebovala reda, razuma, modrosti, povezanosti in globoke psihologije, tiste namreč, ki se bavi prav tako s poedinci kakor s kolektivom. — V teh časih, odgovarja Pesquidoux, ko se zdi, da jadramo na pijani ladj, bi si človek želel ob krmilu pilota, ki je bral Descartesa in razmišljal ob njem...

Pisatelj Blaise Cendrars pravi, da bere to znamenito knjigo na popotovanju, in sicer zaradi njene lepote in nemodne strogosti.

Ostroumni polemik Georges de la Fouchardiére meni, da je kot daljni sorodnik Descartesov posebno dobrohotno bral njegov »Discours de la méthode«. Ni se pa nikakor mogel ogreti zanj, ker se mu je zdel zelo dolgočasen. — Zato me nič ne mika, pravi, da bi ga še enkrat bral. Življenje je prekratko, dneve, ki so mi še namenjeni, rajši posvečam branju policijskih romanov.

Pisateljica Lucie Delarue-Mardrus sploh mrzi avtorje XVII. stoletja (razen La Fontainea, Pascalovih Pensées in Mme de Sévigné). Nemogoče pa ji je tudi sicer ljubiti filozofa, ki hoče vse zapreti v škatlico razuma, dočim nas vsepovsod obdajajo same skrivnostne in nepoznane reči, ne meneč se za brezumno ošabnost pedantov.

Član Goncourtove akademije J. H. Rosny st. je prebral celotno »razpravo o metodi«. In jo delno še včasih čita, ker ljubi Descartesov ton, njegovo silo in neposrednost.

Pisatelj André Billy odgovarja: Celotno besedilo? Zakaj pa ne? Saj ne obsega »Discours de la méthode« niti sto strani. Če bi utegnil, bi ga bral spet letos, da bi se okopal v poštenju in umski svobodi.

Pesnik Tristan Derème rad lista po tem slavnem delu. Najbolj mu ugađa Descartesova maksima: Prizadevaj si vedno premagati rajši samega sebe kakor usodo in spremeniti rajši svoje poželjenje kakor red sveta...

Pisatelj Daniel-Rops odgovarja: Če približno vsako leto enkrat spet berem »Razpravo« svojega dragega nasprotnika, storim to zato, ker najdem v njej vzor duhovne discipline in strogosti do lastne misli.

Dramatik H. R. Lenormand pravi: Po vseučiliških letih nisem več bral Descartesa. Toda sovraštvo, ki ga je navdihnil študentu, na novo oživi pri pisatelju, kadar pomisli, kako je kartezianizem puštošil med dramatikami XVII. stoletja. Poskusimo si samo predstavljati, kaj bi ustvaril Cornelle, če bi se ga ne bil dotaknil Descartesov racionalizem! Mogoče bomo še kdaj izmerili, kakšna izguba je bil »Discours de la méthode« za francosko gledališče.

Pesnik Fernand Gregh je kratko odrezal: 1. Dà, ko sem delal izpit iz filozofije. 2. Nič več. Pa prosim oprostjenja.

Romanopisec Franz Hellens visoko ceni Descartesa. Bere ga skoraj vsako leto in vselej z istim trudom. Pomaga mu premagovati lenobo. Smatra ga za borca za jasnost in razporeditev duha. Branje »Razprave o metodi« je po njegovem mnenju zdrava vaja.

Pesnik in dramatik Paul Claudel (vnet katoličan!) v daljšem odgovoru ne prizna Descartesa ne kot pisatelja ne kot filozofa in sklepa svoj ostrí članek: Najtorej matematiki slavé spomin tega velikega moža, ki je popolnoma njihov. Pisatelj mi niso dolžni nobene zahvale.

Armandu Petitjeanu, avtorju knjige »Domšljija in uresničenje«, je »Razprava o metodi« patentna listina modernega duha in njegov prvi dogovor s Spoznanjem.

Pisatelj Saint-Georges de Bouheliér, ki že preko štirideset let nosi seboj to »divno knjigo«, pripoveduje, kako so ga kot mladeniča zlasti navdušile tiste strani, kjer veliki filozof govori o svojem potepuškem življenju v armadah in na dvorih. Našel sem v njih, pravi de Bouheliér, odmev lastnih nemirov, izražen s toliko preprostostjo, da sem brez strahu svoje usodo primerjal z njegovo.

Član Belgijske kraljevske akademije Albert Mockel pa odgovarja: Priznam, da sem knjigo le trudoma prebral do konca. Jasno je, da predstavlja »Razprava o metodi« čudovit napor za osvobojenje duha, zmago razuma. Po pravici smatrajo izdajo tega dela za enega največjih datumov v moderni filozofiji. Zdi se mi pa, da zanima zdaj samo še njeno zgodovino.

P. Karlin

K N J I G E I N R E V I J E

Uredništvo je prejelo:

ILLUSTRIRTE ZEITUNG LEIPZIG št. 4832 prinaša iz peresa znanega nemško-turškega generala Nicolaja paše članek o turški armadi. Članek je opremljen z mnogimi slikami. Tudi naslednji prispevek je posvečen orientu in sicer tamošnjemu razvoju prometnih sredstev. Ostala vsebina je namenjena nemškim razmeram. Nadaljuje se vnanjepolitična kronika z nemškega stališča. Morda utegne zanimati nov roman »Sveta zmaga«, ki ga je napisal pisatelj današnje Nemčije W. J. Bechinger, učitelj gluhozemih. Roman temelji na dednostni teoriji.

ZOOLOŠKI VRTOVI

V Evropi je to mlada ustanova. Vendar je misel nanje prišla kakor obilo drugih iz Orienta za križarskih vojn. Veljaki so radi v jamah ob gradu vzdrževali kako zver, privedeno z velikimi stroški iz Azije ali Afrike: Slona, žirafa, leoparda...

Toda prva zoološka naprava sega komaj v XVII. stol. Kardinal Mazarin je na Vincenneskem gradu naplnil okope z levi, tigri, medvedi. To menažerijo so imenovali »sérail des bêtes farouches«. Ta harem so l. 1694 nadomestili s kraljevsko menažerijo v Versaillesu, »najveličastnejšo palačo, kar so jih živali imele na svetu«. Poleg sesalcev je vsebovala še razne druge zanimive žvotinjne, posebno inozemske ptice, noje, marabuje, pelikane. Ograda za jelene, ki je pod razuzdanim naslednikom Ludvika XIV. služila v čisto drugačne namene, namreč za harem mladoletnih deklet, se je držala kraljevega zverinjaka.

Ob veliki revoluciji so v Parizu osnovali zverinjak v mladem Botaničnem vrtu (Jardin des plantes), za II. cesarstva pa tako zvaní Jardin d'acclimatation, t. j. zoološki in botaniški vrt.

Starejšega porekla — iz XVI. stol. ali še prej — so zverinjaki mehiških kraljev, o katerih poroča Ferdinand Cortez v »Kroniki Nove Španije«. Nekateri uradniki in menihi so videli veličino države, ki so jo zavojevači bedasto rušili. Tako pravi frančiškan Bernardino de Sahagun: »Za vedno nam ostane neznan, kaj je bil ta narod. Naša omika mu je zadala takšen udarec, da se ne more več opomoči in morebiti nikoli ne bomo vedeli, na katero stopnjo umske prosvete se je bil povzpel.«

To pričevanje nam je toliko pomembnejše, ker je požar l. 1520 uničil v Tezteku arhiv azteške in tolteške zgodovine. Toda Cortez in tovariši so še utegnili prerasati načrt mesta Mehika, natisnjen pozneje v Nürnbergu (1524). Na njem opaziš »Domus animalium«, hišo živali, to pa blizu templja žrtvovanj. Zverinjak je obsegal cel okraj, ribnike s tekočo vodo, sladko ali slano, kletke za ptiče, ki jih je oskrbovalo 300 mož; 300 drugih je imelo na skrbi ribe in plazilce, itd.

RIM — SREDOZEMSKA PRESTOLNICA

Nedavno je položil Mussolini temeljni kamen za rimsko svetovno razstavo, ki bo otvorjena l. 1941. na ozemlju, ki leži ob poti v Ostio in sicer v bližini znane trapištvske opatije Tre Fontane (Trije studenci — na kraju obglavljenja apostola Pavla).

Novost načrta je v tem, da bi se moral po končani razstavi razviti na tem prostoru nov mestni del. Zato bodo že zdaj zgradili vrsto trajnih poslopj. Tako n. pr. palačo uradov, palačo sprejemov in kon-

gresov, italijanske civilizacije, umetnosti, orožja in znanosti.

Novi del rimskega mesta naj bi obsegal 250 000 kv. m. za trge, 300 000 kv. m. za vrtove, 350 000 kv. m. za avtomobilske parke in sto hektarjev za nasade. Ceste bodo imele dolžino 30 km. Novi del mesta bo združen po novi VII Imperiale, ki bo široka 100 m, z Rimom in morjem. Imel bo dve železniški postaji: Eno za prihod, drugo za odhod, iz katere bodo vlaki vozili na progí Ostia—Rim. Dosedanja končna postaja Roma-Lido bo začetna postaja nove podzemne železnice do Koloseja.

Načrti so izdelani do podrobnosti. Že zdaj je 1500 delavcev zaposlenih s pripravljalnimi deli. Težave so bile v tem, kako bi se razstava mogla takoj ob zaključku spremeniti v nov del mesta. S to novo Mussolinijevo stvaritvijo naj bi se odločilo, ali naj postane bodoči Rim prestolnica Sredozemlja, ki se mora zato pred vsem razširiti proti morju. ua.

PRAKTIČNE NOVOTE

Pohištvo iz nove pletenine

S celofansko vrvico nam je industrija dala novo pletenino, ki se da uporabiti z velikim uspehom za izdelavo stolov, košar za perilo, papirnih in drugih košev vseh vrst. Iz tega tvoriva spleteni predmeti niso samo zelo lepi, temveč tudi nad vse trpežni. Celofan je, kakor znano, snov, ki jo pridobivajo iz viskozne mase in je po-

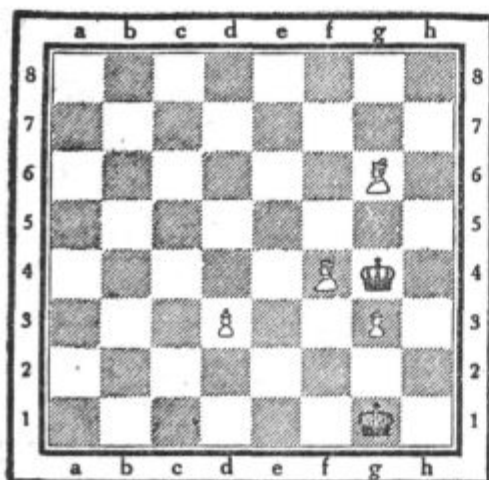
sebno žilava. Vremenski vplivi mu ne pridejo do živega in daljši poskusi so pokazali, da pleteno pohištvo iz celofanske vrvice tudi v vlažnem stanju ne zgubi svoje trdnosti. Pletenje se odlikuje s svojim finim sijajem, omogoča vse mogoče barvne vzorce in daje v zvezi z barvnim lesom zelo živo pohištvo. Mirnejše učinke dajejo enobarvna pletenja, in sicer v rdeči, črni ali rjavi barvi. Za ljubitelje barv je priporočati sestave rdečega ali zelenega s srebrnim.

PROBLEM 219

Hans Lange

»Deutsche Schachblätter«, št. 17, 1937.

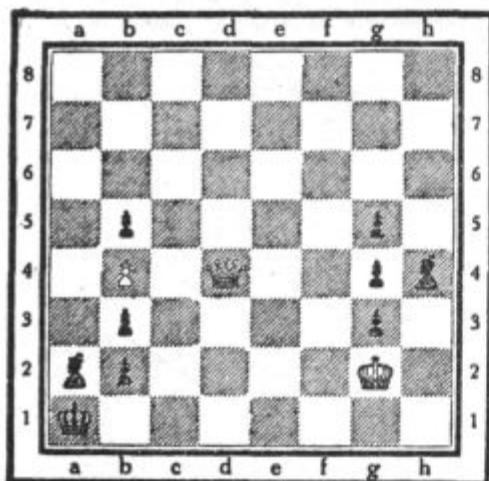

Mat v štirih potezah

PROBLEM 220

E. Guttman (Grünberg)

»Deutsche Schachblätter« št. 17, 1937

Mat v petih potezah.

Rešitev problema 218.

1. La6-b7! (grozi 2. LxXd5; 3. Lf7+; 4. Le7 mat) Tb8xb7; 2. Lf6-d8!! (potrebno, ker bi za 2. Lf6-h4 sledilo Tb7-b8!; g6-g7, Ke8-f7 za napadom na belega tekača) Ke8xd8; 3. g6-g7 in mat v naslednji potezi.

ZA BISTRE GLAVE

344

Zamotano število

Katero število nam da 150, če pomnožimo njegovo polovico z njegovo tretjino?

345

Jubilej

Dva trgovca družabnika praznujeta jubilej svojega skupnega delovanja. Ko se pri kozarcu vina razgovarjata o tem, pravi prvi: »Dve tretjini svojega življenja sem bil tvoj družabnik. Starejši si za dvanajst let od mene in zato si le šest enajstin svojega življenja moj družabnik.« Koliko let štejeta oba in kakšen jubilej praznujeta?

346

Največji trikotnik

Od vseh trikotnikov z enakim obsegom, ki jih moremo narisati nad skupno osnovnico, ima eden največjo ploščino. Kateri je ta trikotnik in kolikšna je njegova ploščina?

347

Število iz dveh ničel

Dve ničli in ena črta nam dajo število 15. Kako moremo to napraviti?

PRISLA JE MISKA (R. Bechem — izrezanka)

UREDNIK IVAN PODRŽAJ — TELEFON ŠT. 3126 — UREDNIŠTVO NACELNO
NE VRAČA ROKOPISOV — IZDAJA ZA KONZORCIJ ADOLF RIBNIKAR —
TISKA NARODNA TISKARNA V LJUBLJANI, PREDSTAVNIK FRAN JERAN
Uredništvo in uprava v Ljubljani, Knafljeva ulica 5 — Mesečna naročnina Din 4,—
po raznašalcih dostavljena Din 5.—